

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**”Minäki halluun olla poika. Tai emminä ainakaa halluu olla
semmonen kiltti tyttö.”**

Kokemuksia sukupuolesta ja sukupuolirooleista

Mira Julkunen, Laura Lahti

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö (210 op)

11/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mira Julkunen, Laura Lahti	Sivumäärä 35 + 1
Työn nimi ”Minäki halluun olla poika. Tai emminä ainakaa halluu olla semmonen kiltti tyttö.” Kokemuksia sukupuolesta ja sukupuolirooleista	
Ohjaava opettaja Maarit Honkonen-Seppälä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyömme tarkoituksena on kartoittaa sukupuoliroolien ja oman sukupuolen kokemista erilaisissa ympäristöissä. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksen aineisto on kerätty haastattelemalla kuutta ennakkotietojen perusteella valittua nuorta aikuista.</p> <p>Opinnäytetyössä käymme läpi sukupuoleen ja sukupuolirooleihin liittyviä keskeisiä käsitteitä sekä tarkastelemme sukupuolisensitiivisyyttä ja sen merkitystä nykyajan kasvatustyössä. Lisäksi käsittelemme sukupuolirooleihin yleisimmin vaikuttavat kasvuympäristöt ja tekijät omina osa-alueinaan.</p> <p>Haastatteluista saamamme materiaalin olemme jaotelleet kolmeen kategoriaan. Ne ovat koti ja perhe, koulu sekä media. Samaa luokittelua olemme käyttäneet myös teoriapohjaa rakentaessamme. Haastattelujen ja teorian kautta pohdimme miten sukupuoliroolit näkyvät edellä mainituissa ympäristöissä, ja millaisina malleina naiset ja miehet esitetään näillä kolmella sektorilla.</p> <p>Kokoamamme aineisto on tiivis, mutta varmasti hyvä pohja jatkotutkimuksille sukupuoliroolien kokemuksesta ja sukupuolisensitiivisyydestä.</p>	
Asiasanat kotiympäristö, kouluympäristö, media, sukupuoliroolit, sukupuolisensitiivisyys, sukupuoli-suus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Mira Julkunen, Laura Lahti	Number of Pages 35 + 1
Title "I want to be a boy too. Or at least I don't want to be a good girl." Experiences of gender and gender roles.	
Supervisor Maarit Honkonen-Seppälä	
Subscriber and/or Mentor	
Abstract <p>Our thesis aims to explore the experiences of gender roles and one's own gender in different environments. The thesis was done as a qualitative research. The material for the research was gathered by interviewing six young adults who were chosen based on our foreknowledge.</p> <p>In the thesis we go through central terms concerning gender and gender roles and examine gender sensitivity and its significance for today's upbringing tasks. We also talk about the most common influences on gender roles as their own sectors.</p> <p>The material we got from the interviews has been divided in three categories. Those are home and family, school and media. We have used the same division when building the theory base. Through interviews and theory we consider how gender roles are being seen in the environments above-mentioned, and what kind of examples of men and women these three sectors offer.</p> <p>The material we have gathered is compact, but we believe it is a good base for following researches about experiencing gender roles and gender sensitivity.</p>	
Keywords home-environment, school environment, media, gender roles, gender sensitivity	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 SUKUPUOLI JA SUKUPUOLIROOLIT	6
2.1 Biologinen sukupuoli	6
2.2 Sosiaalinen sukupuoli	7
2.3 Sukupuoliroolit ja niiden oppiminen	9
2.4. Sukupuolistereotypiat	10
3 SUKUPUOLISENSITIIVISYYS	12
4 SUKUPUOLIROOLEIHIN VAIKUTTAJAT	15
4.1 Koti ja perhe	15
4.2 Koulu	16
4.3 Media	17
5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
5.1 Laadullinen tutkimus	19
5.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä	20
5.2.1 Haastattelun analyysi	22
6. TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	23
6.1 Koti ja perhe	23
6.2 Koulu	26
6.3. Media	28
7. YHTEENVETO JA POHDINTA	30
7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja onnistuminen	31
7.2 Jatkotutkimusaiheet	32
LÄHTEET	33
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Olemme Yhteisöpedagogi-koulutuksemme aikana kiinnostuneet erityisesti sukupuolineutraaliudesta, sekä eri sukupuolien huomioinnista kasvatuksessa niin koti- kuin kouluolosuhteissakin. Tässä tutkimuksessa selvitämme sukupuoleen ja sukupuolirooleihin liittyviä käsitteitä ja odotuksia, sekä tuomme esiin kokemuksia sukupuolesta tekemiemme haastatteluiden avulla.

Sukupuoliroolien näkyminen kasvatuksessa on mielestämme mielenkiintoinen aihe. Käsitteemme mukaan aiheesta ei ole tehty meidän alallamme vielä kovinkaan monia tutkimuksia ja opinnäytetöitä, joten aihe tuntui sopivalta ja tärkeältä. Tässä opinnäytetyössä lähdemme pohtimaan ja selvittämään teoriakirjallisuuden sekä kokemuksiin keskittyvien haastattelujen myötä miten sukupuoliroolit tuodaan kasvatuksessa ja eri medioissa esille.

Sukupuolella ja sukupuolta koskevilla stereotyyppioilla on suuri vaikutus ihmisten väliin vuorovaikutukseen. Eri sukupuolta oleville sallitaan erilaisia asioita. (Punnonen 2007, 521.) Olemme pohtineet naisten ja miesten rooleja, erilaisia käyttäytymismalleja ja eri sukupuolilla. Mistä tietyt toimintatavat johtuvat ja tulevat? Mitkä ovat suurimmat kehitykseen ja kasvamiseen vaikuttavat tekijät? Käsitteemme mukaan nykynuoret kokevat vanhentuneet sukupuoliroolit ahdistavina ja monella elämän osa-alueella toimintaa rajoittavina. Mielestämme omien valintojen tekemistä sekä ihmisten huomiointia yksilöinä tulisi korostaa nuorten elämässä sukupuolta enemmän.

”Sukupuolet asetetaan toisilleen vastakkaisiksi ja toisiaan täydentäväksi. Ajatellaan, että ihminen on joko nainen tai mies. Sukupuoliluokat ovat sekä selkeästi rajattuja että toisensa poissulkevia eikä kategorioiden väliin mahdu muuta. Kouluissa tilat jaetaan sukupuolille vessojen ja suihku- ja pukeutumistilojen osalta, ja vieläpä usein niin, että eri sukupuolten tilat ovat vierekkäin tai vastakkain. Nuoret jakaantuvat ja jaetaan vapaaehtoisesti ja pakolla kahteen ryhmään sukupuolen mukaisesti opetustilanteissa, tietyissä kouluaineissa kuten liikunnassa ja käsityössä, istumajärjestyksessä, välitunneilla ja koulujen juhlissa. Nuoria käsitellään, hahmotetaan ja puhutellaan

sukupuolen mukaan ryhminä: ”tytöt siellä hiljaa”, ”pojat on aina sellasii”. (Lehtonen 2005, 73.)

Olemmekin pohtineet stereotyyppioita ja lasten kasvattamista tietynlaisiin sukupuolisidonnaisiin rooleihin. Mistä stereotyypit saavat alkunsa? Miksi lasta kasvatetaan nimenomaan sukupuolensa mukaan? Lisäksi haluamme tulevana yhteisöpedagogeina pohtia miten itse kykenemme tulevaisuudessa vaikuttamaan asioihin omalta osaltamme kasvattajina.

Aihe on mielestämme tärkeää, sillä koemme, että sukupuolirooleja korostetaan erityisesti koulumaailmassa ja usein myös kotikasvatuksessa turhan voimakkaasti. Kasvattajien tulee miettiä ja ymmärtää mihin suuntaan he lastaan todella ohjaavat omalla toiminnallaan ja esimerkillään. Haluamme tutkia kyseessä olevaa aihetta, sillä toivomme, että tulevaisuudessa sukupuolen merkitys vähenee, ja kasvatuksessa siirrytään vähemmän vanhanaikaisiin menetelmiin ja toimintatapoihin. Koska oma aikataulumme oli hyvin tiivis, emme odottaneet saavamme aikaan suuria tuloksia, mutta toivomme, että opinnäytetyömme olisi jonkinlainen pohja jatkoa ajatellen. Lehtonen (2005, 82) toteaa artikkelissaan, että sukupuoleen liittyviä ajattelutapoja ja käytäntöjä ylläpidetään arjessa ja niitä voi siinä myös haastaa. Kaikkea ei tarvitse heti uudistaa, jos tahtoo muutoksen käynnistyvän.

Tässä opinnäytetyössä käymme läpi keskeiset käsitteet liittyen sukupuolen kokemiseen ja sukupuolirooleihin. Kappaleessa kolme käsittelemme sukupuolisensitiivisyyttä sen ollessa tärkeä ja puhuttu aihealue nykyajan kasvatuksessa. Neljännessä kappaleessa tarkastelemme yleisimpiä sukupuolirooleihin vaikuttajia kolmessa kategoriassa, joita käyttäen puramme haastattelumateriaalin opinnäytetyön lopussa.

2 SUKUPUOLI JA SUKUPUOLIROOLIT

Mitä tarkoitetaan sukupuolella? Mikä on mies ja nainen? Tarkastellaksemme sukupuolirooleja kasvatuksessa on meidän ymmärrettävä mitä sukupuolella tarkoitetaan. Useat feministitutkijat ovat tehneet eron biologisen sukupuolen (sex) ja sosiaalisen sukupuolen (gender) välille. Näkemyksen mukaan on olemassa kahdenlaista sukupuolta, se miksi synnyttään ja se, miksi kasvetaan eli sosiaalistutaan. Määritelmät miehestä ja naisesta ovat ihmisten itse muovaavia näkemyksiä, joiden lähtökohtana toimii biologinen perimä (Pesonen 1997, 39-41). Kun ihminen on tiettyä sukupuolta, hän ei saa tai voi olla myös toista sukupuolta. Myös Serano (2007, 100-101) jäsentää sukupuolta hyödyntäen sekä biologista tietoa sukupuolesta että ymmärrystä sukupuolesta sosiaalisesti rakentuneena.

”Sukupuoli on moninainen eikä ainoastaan kaksinainen ilmiö. Sukupuoli on moninainen niin biologian, kulttuurin, tyylin (jne) kuin identiteettien alueilla. Naisen ja miehen raja on mahdollista ylittää, on mahdollista, ettei ihmisen biologia ole selkeästi miehen tai naisen biologiaa. Naisellisuus ei ole ainoastaan naisten eikä miehisyys ainoastaan miesten.” (Transtukipiste.)

Sukupuolella on biologisiin, anatomisiin ja fysiologisiin faktoihin perustuva pohja, johon liittyy myös kulttuurin määäämiä tekijöitä. Sukupuolen mukaan määrittelemällä yhteiskunta osoittaa miehelle ja naiselle nimenomaisia rooleja, jotka vaihtelevat kulttuurista riippuen. Kulttuurisidonnaiset rooliodotukset ikään kuin rajaavat yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien alueita. Tällaiset rooliodotukset saavat ihmisessä aikaan säännönmukaisia käyttäytymispiirteitä eli roolikäyttäytymistä. (Vehviläinen 1982, 12.)

2.1 Biologinen sukupuoli

Biologis-rakenteellisten tekijöiden merkitystä korostavat tutkijat esittävät, että tytöillä ja pojilla on biologis-rakenteellisia eroja. Erot perinnöllisyydessä johtuvat siitä, että hedelmöityksessä yksi kromosomipari määräytyy sukupuolen mukaan. Miehellä ja

naisella on myös eroja hormonitoiminnassa. Miesten sukupuolihormonia kutsutaan androgeeniksi ja naisten estrogeeniksi. Aivorakenteellisia eroja katsotaan olevan siinä, että tyttöjen ja poikien aivopuoliskot eroavat erikoistumisnopeudessaan. Myös aistijärjestelmissä on havaittu eroja: tytöt ja pojat havaitsevat maailmaa eri tavalla. (Määttä & Turunen 1991, 65-66.)

Tavanomaisin, useimpien eliöiden luokittelu, niiden luonnehtiminen ilman muuta koiraksi tai naaraiksi, miehiksi tai naisiksi, ei meille tosiasioiden valossa enää riitä. Monet aavistavat enemmän tai vähemmän selvästi näiden käsitteiden puutteellisuuden. (Weininger 2008, 13.)

Moir ja Jesser (1991, 88-89) selittävät sukupuolten käyttäytymisen erot vahvasti biologisiksi tekijöiksi, jolloin aivojen rakenne ja hormonaaliset tekijät selittävät miesten ja naisten erot. Heidän mukaansa lääketiede kiistatta todistaa, että miehillä miessukupuolihormonin määrä on korkeampi kuin naisilla. Tämä selittää muun muassa aggressiivisuuden ja mekaanisen lahjakkuuden. Koska ihminen on biologinen olento, johon ympäristö alkaa monin eri tavoin vaikuttaa syntymän jälkeen, biologista taustaa ei voida unohtaa tai täysin syrjäyttää. On kuitenkin otettava huomioon myös yksilölliset erot esimerkiksi hormonitasoissa. Jollakin naisella saattaa miessukupuolihormonitaso olla keskivertoa korkeampi, kun taas jollakin miehellä verrattain matala.

Weininger (2008, 13-14) toteaa, että sukupuolinen eriytyminen ei koskaan ole täydellinen. Hänen mukaansa kaikki miessukupuolen erikoisuudet ovat löydettävissä - vaikka vain heikosti kehittyneinä - myös naissukupuolelta, ja päinvastoin. Tästä hän käyttää esimerkkinä sitä, että jopa naisellisimmallakin naisella on hieno vaalea untuva siinä missä miehellä kasvaa parta.

2.2 Sosiaalinen sukupuoli

Sukupuoli on moninainen. Sukupuoli ei aina ole synnynnäinen tai yksiselitteinen. Ihminen voi kokea olevansa sukupuoleton tai omaavansa kaksi sukupuolta, jotkut eivät identifioitu mihinkään kulttuurimme tarjoamaan sukupuoleen. Nykytiede ei yksiselit-

teisesti tiedä mistä kokemuksemme sukupuolesta johtuu, joten varmoja keinoja siihen vaikuttamiseenkaan ei ole. Perustiedon hakeminen sukupuolesta ja sen kehitymisestä lapsella ja nuorella auttaa käsittämään oman sukupuolen kokemista. Myös sen tiedostaminen, ettei sukupuolen kokeminen ole tahdonalainen asia, kuuluu perustietouteen. (Karvinen 2010, 113.)

Pesonen (1997, 40) kirjoittaa sukupuolen olevan biologisen perimän kautta muovautunut kokonaisuus, joka sisältää fyysisten ominaisuuksien lisäksi myös joukon tähän kokonaisuuteen kuuluvia mentaalisia piirteitä, joita kutsutaan feminiiniksi ja maskuliiniksi piirteiksi. Sosiaalinen sukupuoli siis opitaan, toisin kuin biologinen sukupuoli. Sosiaalinen sukupuoli myös muuttuu. Se on erilainen eri kulttuureissa ja myös eri aikakausina. Syrjäläisen ja Kujalan (2010, 30) mukaan lasten sukupuoli muotoutuu sosiaalisesti tekemisen kautta, eikä kiinteitä tyttö- ja poikaroleja, joihin lapset sopeutetaan, ole olemassa. Heidän mukaansa lapset kokeilevat mielellään niin maskuliinisia kuin feminiinisiäkin asetelmia. Lapsen sukupuolen huomioonottaminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja yhteisöissä vahvistaa vakaan sukupuoli-identiteetin kehittymistä.

Kotona ja koulussa tytöille ja pojille on varattuna erilaisia rooleja ja erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Usein nämä mahdollisuudet ovat kuitenkin jollain tapaa sukupuolen mukaan rajattuja. Tytöt saavat askarrella ja auttaa äitiä kotitöissä, pojat pelaavat pihalla jalkapalloa ja rassaavat mopoja autotallissa. Sosiaalinen sukupuolemme rakentuukin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyvistä käsityksistämme (Punnonen 2007, 522). Tytön ja pojan sosiaaliset sukupuolet eroavat toisistaan niihin vaikuttavien yhteisön luomien odotuksien vuoksi. Pesosen (1997) mukaan koemme sukupuolen olennaiseksi lähtökohdaksi sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa ja kokemuksemme sekä omasta ja toisen sukupuolesta ohjaavat käyttäytymistämme. Näiden käsitysten mukaan siis psyykkiset ominaisuudet joita naisella ja miehellä oletetaan olevan, ovat kulttuurin luomia.

Huttunen (1990, 1) jakaa sosiaalisen sukupuolen maskuliiniseen ja feminiiniseen, jotka ovat mitä kulttuuri niihin milloinkin sisällyttää. Keskinenkin (1996, 108) mukaan käsitteet sosiaalinen sukupuoli ja kulttuuri ovat toisiinsa sidoksissa, sillä kulttuurin sosiaaliseen sukupuoleen liitetyt ominaispiirteet säätelevät sosiaalisen sukupuolen

sisältöä. Sosiaaliseen sukupuoleen liitetään nykyään maskuliinisen ja feminiinisen rinnalle vielä kolmas, androgynian luokka (Määttä & Turunen 1991, 18), sillä ei ole itsestään selvää, että kasvatuksesta huolimatta jokaisesta ihmisestä tulisi sukupuoli-stereotyyppien mukaisesti muokattuja miehiä tai naisia. Ihmisiä joilla on sekä maskuliinisia että feminiinisiä piirteitä, voidaan kutsua androgyyneiksi (Arffman & Brunell 1984, 45).

2.3 Sukupuoliroolit ja niiden oppiminen

Sukupuoliroolilla tarkoitetaan opittua käyttäytymismallia ja päivittäisessä kanssakäymisessä rakentuvaa tapaa ilmaista sukupuoltaan. Sukupuoliroolit alkavat muotoutua jo varhaisessa vaiheessa erilaisiksi tytöillä ja pojilla, koska ympäristö asettaa heille erilaisia odotuksia jo syntymästä lähtien.

Sukupuolirooleja tarkastellaan usein eri näkökulmien kautta. Perinteisesti rooleja käsitellään esimerkiksi kotitöihin osallistumisen, harrastusten ja muiden mielenkiinnon kohteiden sekä ammatinvalintojen kautta. Esimerkiksi Väestöliiton (2008, 29) tekemässä tutkimuksessa naisten ja miesten osallistumisesta kotitöiden tekoon todetaan, että kotitöihin osallistumista ohjaavat ne mallit ja roolit, joihin sosiaalistutaan. Perinteisesti sukupuolirooleihin suhtautuvat henkilöt pitävät kotitöitä enemmän naiselle kuuluvana ja ansiotyötä miehille kuuluvana ja heijastavat tätä myös omassa käyttäytymisessään. Vastaavasti vähemmän traditionaalisesti ajattelevat suovat miehelle ja naiselle myös ei-sukupuolityypillisiä rooleja. Jo vuoden 1982 (Vehviläinen, 83) tutkimuksessakin sukupuolirooleista lasten päiväkodeissa sanotaan ammatin- ja työnvalintapäätöksien syntyvän niiden tietojen, taitojen ja asenteiden pohjalta, joita koulu, perhekasvatus ja joukkotiedotus tuottavat.

”Meillä on sukupuoliroolit ollu silleen ei ehkä ihan niin perinteiset, mitä ne vois olla. Et kyl meillä ainaki isä esimerkiks teki tosi paljo ruokaa. Et ei sitä oo niinku korostettu, et ihan niinku jokainen tekee sitä mikä tuntuu hyvältä, oli sit tyttö tai poika.”

Vuorikoski (2005, 34) kirjoittaa artikkelissaan siitä, kuinka vuonna 1947 julkaistussa kasvatustieteen perusoppikirjassa olevat näkemykset tytöistä ja pojista tuovat peittelemättä esiin sukupuolierojen olemuksellisen luonnollisuuden. Kyseisen teoksen mukaan tyttöjen ja poikien kiinnostusta erilaisiin leikkeihin ohjaavat ”kardinaalivietit”, millä tarkoitetaan, että tytöt suuntautuvat koti- ja nukkeleikkeihin, poikia taas ohjaa voiman ja itsenäisyyden kasvattajaksi taisteluvietti. Tämän näkemyksen toi esille myös eräs haastateltava. Hän kertoi lastentarhanopettajan ammatissa toimimisen vuoksi päätyneensä tämän kaltaisten kysymysten äärelle jo aikaisemminkin. Opiskeluaikanaan hän törmäsi useasti tilanteisiin, joissa kehoitettiin ylläpitämään lasten tasa-arvoa sukupuolesta riippumatta, ja näin ollen rohkaisemaan lapsia valitsemaan niitäkin leikkimahdollisuuksia, joita tämä ei välttämättä oman sukupuolensa puolesta normaalisti valitsisi. Sitten hän kuitenkin kuuli aivan päinvastaista informaatiota aiheesta. ”Ihan nyt yks meiän päiväkodin henkilökunnasta oli käynyt sellases koulutuksessa, jossa oli taas annettu ihan tutkimustietoo, sellasta niinkun siitä, että ne sukupuolet oikeesti geneettiseltä perimältään eroo sillee, että esimerkiks poikalapsilla on oikeesti taipumusta tietynlaisiin leikkeihin ja se kasvuprosessi on erilainen ku tytöillä. Että sitä ei voiskaan, saiskaan, tän tiedon mukaan nyt tasapäistää niin paljoo, vaan nimenomaan antaa sen lapsen tehdä niitä asioita mitä se niinku kokee hyväks.”

2.4. Sukupuolistereotyytiat

Syrjäläinen ja Kujala (2010, 32) kirjoittavat sukupuolistereotyypioiden olevan pelkistettyjä odotuksia siitä, millaisena miehet ja naiset yleensä nähdään, on nähty ja halutaan nähdä. Stereotyytiat ovat odotuksia siitä, miten miesten ja naisten tulee käyttäytyä ja pukeutua ollakseen miehiä tai naisia. Sukupuolet ovat voimakkaasti kulttuurisidonnaisia ja usein tiedostamattomia itsestäänselvyksiä. Syrjäläinen ja Kujala (2010, 33) näkevät sukupuolistereotyypioissa kuitenkin myös jotain myönteistä: niiden avulla tyttöjen ja poikien on helpompi rakentaa omaa sukupuolista identiteettiään.

”No telkkarisarjoissa, se on mitä mä just oon tässä aatellu, että naiset kuvataan just semmosina, että miehet on semmosia vahvoja jotka vähä saattaa tehdä virheitä, mutta

ihan sama. Ja sitte naiset vaan huutaa koko ajan ja suuttuu kaikesta ja ne on vitun ärsyttäviä. Ei naiset oo tosielämässä tuommosia.”

Macmillan (2006, 86) kirjoittaa stereotyyppisestä tunteiden käsittelystä. ”Molemmilla sukupuolilla on yhtä paljon tunteita, mutta stereotypiat vaikuttavat siihen miten niitä ilmaistaan. Vanhemmat saattavat suhtautua pojan tunteen ilmauksiin tavalla, jonka viesti on: ”Hillitse nyt vähän itseäsi.” Pojat voivat kuitenkin oppia osoittamaan surua, jos näkevät isänsä itkevän; tytöt puolestaan oppivat pitämään puolensa, jos äiti käyttyy rohkeasti.”

3 SUKUPUOLISENSITIIVISYYS

Sukupuolisensitiivisyys eli -herkkyys tarkoittaa sukupuolinäkökulman huomioonottamista kaikessa toiminnassa. Jokaisella on toiminnassaan tiedostamattomia tekijöitä, jotka vaikuttavat suhtautumisessa miehiin ja naisiin. Sukupuolisensitiivisyys on herkkyyttä tunnistaa näitä tekijöitä. (Syrjäläinen & Kujala 2010, 31.)

Sukupuolitietoisuus viittaa siis siihen, että yhteiskunnan miehiin ja naisiin kohdistamista odotuksista ollaan tietoisia. Kun nämä odotukset on tunnistettu ja nostettu esille, niitä voidaan alkaa muuttaa kummallekin sukupuolelle monipuolisempia ja useampia vaihtoehtoja tuovaan suuntaan. (Punnonen 2007, 521.)

”Tavoitteena ei siis ole erojen korostaminen sinänsä, vaan eroihin liittyvien stereotyyppien ja niiden hierarkkisuuden tunnistaminen ja tätä kautta sukupuolen jyrkästä kahtiajaosta eroon pyrkiminen. Tällöin sukupuolen välisenä tasa-arvotavoitteena voidaan nähdä olevan sen, että sekä tytöt ja pojat että miehet ja naiset voivat tehdä valintoja omien taipumustensa ja kiinnostustensa mukaan ilman, että sukupuoleen liittyvät rakenteet rajoittaisivat heitä.” (Syrjäläinen & Kujala 2010, 32.)

Punnonen (2007, 522) kirjoittaa, että sukupuolisensitiivisessä työssä pyritään purkamaan tiukasti sukupuolen mukaan kahtiajakautunutta maailmaa. Ajatus nuorten naisten ja nuorten miesten kannustamisesta olemaan oma itsensä ja toimimaan tasavertaisessa vuorovaikutussuhteessa toistensa kanssa liittyy sukupuolisensitiiviseen työhön keskeisesti.

Koska mielestämme kouluissa ylläpidetään liian usein näkyvää sukupuolijaottelua, koemme, että tämänkaltaisen mallin tulisi nuorisotyön kentän lisäksi näkyä myös koulumaailmassa vahvemmin. Sukupuolten ei välttämättä tarvitsisi olla toistensa vastakohtia, vaan olisi hyvä pyrkiä olemaan rajoittamatta yksilön mahdollisuuksia rakentaa omaa identiteettiään vailla ennako-oletusten taakkaa. Lehtonen (2003, 237) mainitsee, että heteroseksuaaliset suhteet esitetään usein luonnonlakeihin pohjautuvina ja itsestään selvinä asioina. Näin ylläpidetään heteronormatiivisuutta. Heteroseksuaalisuuden luonnollisuuden korostaminen näkyy myös asioiden sukupuolittamisena. Sitä

tapahtuu muun muassa liikunta- ja käsityökasvatuksessa, kun poikien ja tyttöjen oletetaan luontaisesti haluavan työskennellä ja liikkua sukupuolelleen odotetulla tavalla.

Syrjäläinen ja Kujala (2010, 31) kirjoittavat, että sukupuolinäkökulman huomioiminen kaikilla yhteiskunnan tasoilla on aidon sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen edellytys. Sukupuolisensitiivinen opettaja tiedostaa ja ymmärtää, että maailma on monessa suhteessa erilainen naisia ja miehiä kohtaan, ja hän kykenee ottamaan tämän seikan huomioon oppilaitaan kohdatessaan. Sukupuoliherkkyydellä tarkoitetaan kykyä tunnistaa eri sukupuolten tarpeiden ja viestintätapojen erilaisuutta sekä taitoa havainnoida sukupuoli-identiteetin rakentumista ja sen myötä havaita epätasa-arvoista kohtelua tai rakenteita. Tämän tuo esille myös eräs haastateltava. Hänellä on alakouluaajoilta kokemus opettajasta, joka oli erityisen tasapuolinen kaikkia oppilaitaan kohtaan. Haastateltavan sanoin tämä opettaja osasi mukautua erilaista huomiota vaativien oppilaiden mukaan, tietäen miten kannustaa tai tarvittaessa laittaa kuriin oppilaat eri tilanteissa. Tämänkaltainen mukautumiskyky jätti opettajasta haastateltavalle luontaisesti taitavan luokanyhteishenkeä kohottavan kuvan.

Eräällä toisella haastateltavalla oli taas juuri päinvastainen kokemus yläkouluaikojen historiantunneilta, joilla naisopettaja suhtautui poikiin huolettomalla asenteella ”pojat on poikia” ja jätti tytöt vähemmälle huomiolle. Tämä aiheutti haastateltavalle tunteen epätasa-arvoisesta kohtelusta ja tarpeen kapinoida näitä perusoletuksia vastaan, mikä johti rettelöintiin ja jälki-istuntoihin. Mielestämme tämä kertoo siitä, että nuorten kanssa työskenneltäessä onkin otettava huomioon, että kaikki tytöt eivät ole samanlaisia ja kaikki pojat eivät ole samanlaisia.

Sukupuolisensitiivisyyteen liittyen, sukupuolen yhteydessä käsitellään usein myös ihmisen seksuaalisuutta. Usein koulussa sukupuolikasvatus keskittyy tarkastelemaan asioita pelkästään heteroseksuaalisesta näkökulmasta. Kuten Butler (1990) on todennut, heteroseksuaalisuuden perusteena on ruumis, joka mielletään naiseksi tai mieheksi. Ajattelussa on luonnollista, että ihmisellä on oltava sukupuoli, eikä hän voi olla kuin yhtä sukupuolta. Heteroseksuaalinen malli olettaa ruumiin ymmärrettäväksi vain jos siihen voidaan liittää pysyvä biologinen sukupuoli, joka näyttäytyy pysyvänä sosiaalisena sukupuolena. (Lehtonen 2005, 65-55.) Ei olisikaan pahitteeksi lisätä terveystiedon tunneille vähän vähemmän heteronormatiivisia käytäntöjä ja sisältöjä.

Huomioon tulisi ottaa enemmän seksuaalivähemmistöjä ja kertoa erilaisista sukupuolen muodoista.

4 SUKUPUOLIROOLEIHIN VAIKUTTAJAT

Olemme luokitelleet tässä opinnäytetyössä sukupuolirooleihin vaikuttavat tekijät kolmeen alaryhmään ja käyttäneet samoja teemoja haastatteluita tehdessämme. Tähän luokitteluun päädyimme, koska kirjallisuutta tutkiessamme kävi hyvin selväksi, että lasten ensimmäiset roolimallit tulevat kotoa, erityisesti vanhemmilta. Lasten sosiaalisten verkostojen kasvaessa, esimerkiksi kouluelämään siirryttäessä, vertaisryhmien merkitys kasvaa huomattavasti. Nämä huomiot tuo esiin myös esimerkiksi Antikainen (1998, 148-155). Median lisäsimme kolmanneksi teemaksi sen ollessa niin suuressa roolissa nykyihmisten elämässä. Varsinkin tämän päivän nuorisolle medioille altistuminen ja niiden monipuolinen käyttäminen on luonnollinen osa elämää. Siksi halusimme selvittää myös haastateltaviemme kokemuksia aiheesta.

4.1 Koti ja perhe

Antikaisen (1998, 148) mukaan perhe on useimmiten yksilön elämässä ensimmäinen hänen suhdettaan yhteiskuntaan välittävä instituutio. Perheessä varttuessaan lapset tulevat tietoisiksi heihin kohdistuvista odotuksista ja alkavat teini-ikään mennessä enenevässä määrin määritellä itsensä sosiaalisen sukupuolen ja sosiaaliluokan odotusten mukaisesti. Myös yksi haastateltavista kertoi kokevansa, että lapsuudessa esikuvat tulevat lähinnä oman perheen sisältä, koska tunnesiteet kyseisiin ihmisiin ovat valtavat ja heistä ottaa eniten vaikutteita.

”Kyllä se oli isälle ainaki tosi tärkeätä, että oli poika. Ja se korostu varsinki siinä isäsuhteessa, että sieltä tuli kaikki ohjeet ja neuvot sillee niinku mitä se ei ois tytölle ehkä välttämättä antanu. Ja pienestä pitäen oli autoja, joilla leikittiin ja se oli ihan selkee sukupuolirooli sinänsä.”

Eräiden tutkimusten mukaan nuorilla tytöillä on taipumus viettää enemmän aikaansa äidin kuin isän kanssa, ja pojilla puolestaan isän. Tämä näkyy erityisesti perheissä, joissa pidetään kiinni stereotyyppisistä sukupuolirooleista. Jokaisella pojalla, joka on

vahvasti kiintynyt molempiin vanhempiinsa, on paremmat edellytykset kehittää omaa sukupuoli-identiteettiään ja oppia tulemaan toimeen yhtä hyvin niin miesten kuin naistenkin kanssa. Jos vanhemmat vetävät yhtä köyttä, heidän erilaiset toimintatapansa täydentävät toisiaan lasten kasvatuksessa. Äideillä on kyky auttaa poikiaan ymmärtämään naisia ja tulemaan toimeen heidän kanssaan. Isät puolestaan auttavat ymmärtämään miehen seksuaalisuutta ja käyttäytymistä, sekä kanavoimaan vihan ja turhautumisen tunteita positiivisin tavoin. Isä pystyy myös auttamaan poikaa voittamaan pelon, joka liittyy oman haavoittuvuuden paljastamiseen ja naismaiseksi leimautumiseen. (Macmillan 2006, 148-149.)

”No ehkä nyt itse asiassa kun ajattelee, et voi olla et se on vähän niinku meidän äitistä johtuvaa, et musta ei oo tullu semmone keimailija ja hameitten käyttelijä ja semmone, koska ei äiti oo ikinä ollu. Eikä oikeestaan ketään niinku mejän suvun naisista. Et ei ne oo ikinä niinku, no kyllä ne nyt saattaa laittaa, tai laittaakin juhliin mekot päälle ja sillee, mut ei se oo mikään semmonen, että uujea, nää meikkaa kaikki kaks tuntia ennen ku uskaltaa lähtee ulos. Et se ehkä tulee vähän niinku sieltä kuitenkin sitte, periytyny se homma sillee. Et muston tullu vähä semmone hälläväliä.”

4.2 Koulu

Sukupuolen tiedostaminen on tärkeää koulussa, sillä koulu on merkittävä yhteiskunnan arvojen välittäjä. Koulussa vietetty aika tapahtuu kehitysvaiheessa, joka on tärkeä maailmankuvan muotoutumisen kannalta. Opettajan toiminta vaikuttaa siihen millaisena tytöt ja pojat näkevät itsensä. Sukupuolten väliseen tasa-arvoon pääseminen edellyttää opettajalta tietoa keinoista, joilla tasa-arvoa voitaisiin edistää. On tärkeää muistaa, että tasa-arvoon pyrkimisen tarkoitus ei ole tehdä tyttöjä ja poikia samanlaisiksi, vaan opetuksessa tulee ottaa huomioon kumpikin sukupuoli. Opettajat eivät huomaa jakavansa huomiota eri tavalla tytöille ja pojille. Poikia tulisi opettaa odottamaan vuoroaan ja kuuntelemaan myös tyttöjä, tyttöjä puolestaan tulisi rohkaista, jotta he eivät jäisi poikien varjoon, sillä heidän tarpeensa ovat yhtä tärkeitä kuin poikienkin. (Syrjälä & Kujala 2010, 26.) Tolosen (2001, 33) mukaan peruskoulun ope-

tussuunnitelmassa sukupuoliä juuri neutralisoidaan: oppilaat ovat oppilaita, eivät tyttöjä tai poikia.

”Ehkä nyt on jääny jotenki sellanen olo, että vähän niinku pojille ois aina enemmän annettu sellasta, niinku, tavallaan sellasta löysää narua, et mikä on vielä ollu hyväksyttävää käytöstä pojilta. Että sellasta niinku tietynlaista häiriköintiä ja sellasta vilkkautta. Mutta sitte jos tytöillä vaikka sattuu ole, että oliki joku häröpäivä ja nyt vähä kaverin kanssa enemmän juteltiin ja niin sanotusti häirittiin tuntia, niin kyllä sieltä heti niinku napsahti hanakammin opettajalta.”

Vuorikosken (2004, 28–29) mukaan koulun tytöt vastaan pojat -asetelma on turhan paljon esillä. Olisi aika lopettaa pinnalle nostettu poikien surkuttelu, sillä koulusta löytyy myös menestyviä poikia, eivätkä kaikki tytöt välttämättä pidä hiljaisesta näpräämisestä. Toiminnallinen opetus ja asioiden opiskelu aidoissa oppimisympäristöissä voisi kiinnostaa ja hyödyttää monia tyttöjä.

4.3 Media

Ihmisten maailmankuva on laajentunut tiedotusvälineiden lisääntyneen käytön seurauksena. Tiedotusvälineiden kautta ihmiset jakavat kollektiivisesti tietoa, joukkotiedotus luo julkisia mielipiteitä tarjoten yhtenäistä maailmankuvaa arvoineen ja uskoksineen. Samalla ihmisillä on kuitenkin myös entistä suuremmat mahdollisuudet valita tietolähteensä ja luoda yksilöllinen kuva maailmasta. Länsimaissa nuori sukupolvi aikuistuu jälketeollisessa informaatio- ja mediayhteiskunnassa, jossa kaikkea maailmasta tulvivaa tietoa varsinkin lapsen ja nuoren on vaikea käsitellä. (Helve 1997, 144.)

Salokosken ja Mustosen (2007, 58) mukaan media vaikuttaa nuoren käsitykseen sukupuolesta sekä omaan toimintaan poikana tai tyttönä tarjoamalla informaation lähteen sukupuolten välisistä eroista ja normatiivisista toimintatavoista. Pieni lapsi on erilainen median käyttäjä kuin teini-ikäinen nuori, ja median sisältöjen käsittelykyvyt ovat hyvin eri tasolla.

Media luo monenlaisia esikuvia tai roolimalleja, joihin nuoren on helppo samastua rakentaessaan omaa sukupuoli-identiteettiään. Uskomme, että johtuen vielä kehittymättömästä kyvystä erottaa epäaidot mallit aidoista, nuori omaksuu helposti kaikenlaisia elementtejä median tarjonnasta. Nuorten kokemus epävarmuus omasta itsestään ja identiteetistään voi johtaa siihen, että vaikutteita olemukseen ja käyttäytymiseen otetaan herkemmin. Lapsen tulkinta maailmasta syntyy aina vuorovaikutuksessa hänen sosiaalisen ympäristönsä kanssa: lapsi poimii tietoja ympäristöstään ja yhdistää ne aiempiin kokemuksiinsa sekä läheisten ihmisten malleihin. Tunne-elämän, sosiaalisten taitojen ja kognitiivinen kehitystaso, kokemukset, kasvatus ja maailmankuva sekä kypsyminen eri kehityksen osa-alueilla vaikuttavat lasten ja nuorten kykyyn tulkita mediamaailmaa. Tunne-elämä on keskeinen tekijä median vaikutusten suuntaajana. Mustosen (2006) mukaan media tarjoaa tunnekokemuksia, jolloin lapsi tai nuori voi harjoitella emotionaalisia kokemuksia ja tunteiden säätelyä sijaiskokemusten kautta. (Salokoski & Mustonen 2007, 18.)

Mediaa tarkasteltaessa on olennaista olla kriittinen ja erottaa fakta ja fiktio toisistaan. Eräs haastateltava tuo esille negatiivisen mielikuvansa muun muassa kosmetiikkamainonnasta. ”Kaikki kosmetiikkamainokset on tosi huikeita esimerkkejä siitä minkälaisia odotuksia voi asettaa itelleen. Jotkut photoshopatut ihomainokset ja meikki-mainokset ja se niinku että kyllähän niissä yleensä mainoksissa tulee sellanen aika terveen näkönen ihminen, mutta sitte sitä on ruokittu vaan just sitä osto, että niinku, kun sä ostat tän ja tän tuotteen, niin susta tulee tän näkönen. Et sellasta hirveen niinku yliampuvaa ja valheellista mainontaa.”

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, sillä pyrkimyksenämme ei ollut kerätä suurelta ihmisryhmältä tilastollista materiaalia, vaan keskittyä yksityiskohtaisemmin haastateltavien näkemyksiin ja kokemuksiin. Koska aiheemme on nimenomaan yksilöiden kokemuksiin perustuva, kohdetta tilastojen ja numeroiden avulla tulkitseva kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus ei soveltunut käyttöömmme (Alasuutari 1999, 34; Jyväskylän yliopiston Koppa). Tiedonhankinnan strategiaksi muodostui fenomenologinen tutkimus. Ilmiöistä ja ilmiöiden tulkitsemisestä kiinnostunut fenomenologia on yksi filosofian haara (Metsämuuronen 2008, 18). Tutkimusstrategiana fenomenologinen tutkimus korostaa kokemusta, aistihavaintoja ja niihin perustuvaa ymmärryksen muodostumista tutkimuskohteesta (Jyväskylän yliopiston Koppa).

Tutkimusmenetelminä käytimme yksilöhaastattelua ja sähköpostihaastattelua. Haastattelu toteutettiin kuudelle ennakkotietojen perusteella valitulle henkilölle. Koska kaikilla ihmisillä on kokemuksia tyttönä tai poikana kasvamisesta, meidän oli määriteltävä tarkemmin millaisia henkilöitä haluaisimme haastatella. Päädyimme valitsemaan sanavalmiita ja kriittiseen ajatteluun taipuvaisia nuoria aikuisia, jotka ovat ikähaarukaltaan 20-27-vuotiaita. Kolme haastateltavista oli naisia ja kolme miehiä. Valitsimme saman määrän miehiä ja naisia, jotta molempien sukupuolten näkökulmat tulisivat esitetyksi tasapuolisesti. Haastateltavista viisi osallistui yksilöhaastatteluun ja yksi sähköpostihaastatteluun. Haastattelut toteutettiin lokakuun 2011 aikana.

5.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään kokonaisvaltaisesti ymmärtämään kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä. Laadullista tutkimusta voidaan toteuttaa monella eri menetelmällä. Fenomenologisen tutkimuksen lisäksi laadullisen tutkimuksen tiedonhankinnan strategioita ovat muun muassa tapaustutkimus, etnografinen tutkimus sekä diskurssianalyysi ja narratologia.

(Metsämuuronen, 2008.) Oleellista laadulliselle tutkimukselle on ymmärtää eikä niinkään selittää (Honkonen-Seppälä 2009, 39).

”Fenomenologia on yksi laadullisen tutkimuksen metodi, jossa siis tutkitaan ihmisten elettyjä kokemuksia ilman tarkkoja teoreettisia ennakkokäsityksiä.”(Honkonen-Seppälä 2009, 39.) Perttulan (2000) mukaan fenomenologista tutkimusta tiedonkeruun strategiana käytettäessä on otettava huomioon, että tutkimusaineiston hankinnassa olisi suotavaa antaa ihmiselle mahdollisuus kuvata kokemuksiaan mahdollisimman moniulotteisesti niin, että tutkija välttää tutkittavien esille tuomien kokemusten ohjaamista. (Lehtomaa 2009, 167.)

5.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelu on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmistä. Valitsimme sen tämän opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi, koska tutkimusaiheemme on ihmisten kokemuksia kartoittava ja käsittelevä ja näin ollen haastateltaville intiimi ja kenties myös tunnepitoinen. Tämän lisäksi, kuten Hirsjärvi ja Hurme (1985) toteavat, haastattelu soveltuu erityisen hyvin metodiksi silloin, kun halutaan kuvaavia esimerkkejä ja tutkittavasta aiheesta ei ole objektiivisia testejä (Metsämuuronen, 2008).

Tutkimushaastattelu rakentuu pohjimmiltaan samoilla keinoilla ja samoihin vuorovaikutusta koskeviin yhteisiin oletuksiin nojaten kuin muutkin keskustelut. Mutta toisin kuin arkikeskustelussa, tutkimushaastattelulla on erityinen tarkoitus ja haastattelun osapuolilla erityiset osallistujaroolit. Haastattelutilanteessa haastatteliija on tietämätön osapuoli ja tieto on haastateltavalla. Tutkija on tehnyt aloitteen haastatteluun ryhtymiselle, ja tutkija myös usein ohjaa tai vähintäänkin suuntaa keskustelua tiettyihin puheenaiheisiin. (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 22.)

Ruusuvooren ja Tiittulan (2005, 23) mukaan haastattelut voivat muistuttaa spontaania keskustelutilannetta, mutta eroavat sellaisesta institutionaalisuutensa vuoksi. Haastattelulla on tietty päämäärä, johon haastattelun kautta pyritään: haastatteliija

haluaa tietoa, minkä vuoksi hän esittää kysymyksiä, tekee aloitteita, ohjaa keskustelua ja kannustaa haastateltavaa vastaamaan. Tutkimushaastattelua ohjaa tutkimuksen tavoite.

Keskustelua rakennetaan haastattelun muotoon erityisesti kysymysten ja vastausten kautta. Kysymysten ja vastausten liittyminen toisiinsa on osa arkikeskustelujenkin säännönmukaisuuksia. Haven (2004) mukaan tutkimushaastattelu rakentuu olennaisesti kysymysten ja vastausten varaan. Kysymystä voidaan pitää veloitteena vastaajalle. Jättämällä vastaamatta kysymykseen, hän ikään kuin rikkoo yhteistä sääntöä vastaan. Arkikeskustelun ohella myös tutkimushaastattelussa keskustelun eteneminen on moraalisesti latautunut asia. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 26-27.)

Tämän opinnäytetyön aineistonkeruuseen käytetyt haastattelut olivat lähinnä puolistrukturoituja, mutta niistä oli havaittavissa myös strukturoidumman haastattelun ominaisuuksia. Hirsjärvi ja Hurme (1985) toteavat, että puolistrukturoidulle haastattelulle on ominaista, että se kohdistuu ennalta valittuihin teemoihin, mutta kysymysten muotoa ja esittämisjärjestystä ei välttämättä ole tarkasti määritelty, toisin kuin strukturoidussa haastattelussa. Lisäksi ominaispiirteisiin kuuluu usein myös tutkijan halu selvittää heikosti tiedostettuja asioita, kuten arvostuksia, ihanteita ja perusteluja. (Metsämuuronen 2008, 40-41.) Omissa haastatteluissamme käytimme teemoihin jaettua, mutta järjestykseltään ja kysymysten asettelultaan melko tarkkaan määriteltyä kysymyslomaketta. Tämä onkin se piirre, jonka takia kyseiset haastattelut eivät olleet puhtaasti puolistrukturoituja.

”Olivatpa haastattelut kuinka strukturoituja ja suunniteltuja tahansa tai sitten avoimia, ne ovat aina vuorovaikutustilanteita, joissa haastattelija ja haastateltava toimivat suhteessa toisiinsa, ja kaikki haastatteluaineisto on osallistujien välisessä vuorovaikutuksessa tuotettua verbaalista materiaalia. Edelleen on paljon haastatteluihin perustuvaa tutkimusta, jossa vuorovaikutuksen merkitys jää huomiotta.” (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 29.)

5.2.1 Haastattelun analyysi

Aivan kuten itsekin valmista haastatteluaineistoamme tarkastellessamme huomasimme, Ruusuvuoren, Nikanderin ja Hyvärisen (2010, 9) mukaan on hyvin tavallista tutkijalle katsoa kokoamaansa aineistoa hämmentyneenä ja pohtia, että tällainenko siitä tulikin. Vastaako se lainkaan niihin kysymyksiin, joita tutkimuksen alussa esitettiin? Onko aineisto ylipäätään niin hyvää, että siitä saa tutkimusta edes tehtyä? Haastatteluja aineistoinaan käyttävät kohtaavat tällaisia epävarmuuden hetkiä lähes aina. Vaikka valmiissa tutkimustekstissä oivaltava aineiston analyysi ja aineistokoosteet näyttävät hioutuvan saumattomasti tutkimuksen taustateoriaan ja tehtävään tulintaan, näyttää aineisto analyysia aloitettaessa hyvin erilaiselta. Se näyttäytyy sekavana, vieraana ja hämmentävänä. Aivan kuin tutkijalla olisi kohdattavanaan tuntematon ihminen, jonka kanssa hänen tulisi viettää paljon aikaa ja tulla hyvinkin tutuksi.

Laadulliselle analyysille on tyypillistä, että aineisto ja tutkimusongelma käyvät tiivistä vuoropuhelua keskenään. Harvoin käy niin, että aineisto tarjoaisi suoria vastauksia alkuperäiseen tutkimusongelmaan. Avuksi tarvitaan analyyttisiä kysymyksiä, jotka muotoutuvat tarkemmin aineistoon tutustuttaessa. Alakysymysten täsmentäminen onnistuu kuitenkin usein vasta, kun on saatu käsitys aineiston sisältämästä puheesta. Näin ollen aineisto on opittava tuntemaan, jotta sen kanssa päästäisiin dialogiin. (mt., 13.)

Eräs tärkeä seikka aineiston analyysin kannalta on huomioida luokittelun ja analyysin ero. Pelkkä aineiston luokittelu ei riitä analyysiksi. Analyysi ei myöskään ole onnistunut, mikäli tutkija päätyy valitsemaan vain hyviä, aihetta kuvittavia näytteitä kustakin lajittelemastaan luokasta ja kertoo sitten saman asian omin sanoin aineistokatkelman jälkeen. Analyysivaiheen tehtävä on saada aineistosta järjestelmällisesti läpikäyden irti jotain sellaista, joka ei suorissa lainauksissa välttämättä ole nähtävissä. ”Aineiston taakse ei siis voi piiloutua, eikä aineistoa voi jättää puhumaan puolestaan.” (mt., 19.)

6. TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

Jaoimme tutkimusaiheemme kolmeen eri teemaan: koti ja perhe, koulu sekä media. Näistä kolmesta teemasta muodostui tutkimuskysymyksiksemme seuraavat: miten sukupuoliroolit näkyvät kotona, koulussa ja mediassa? Millaisina malleina naiset ja miehet esitetään näillä kolmella sektorilla?

Näiden varsinaisten tutkimuskysymysten alle teimme lisäkysymyksiä haastatteluja varten. Jo haastatteluja litteroidessa ja opinnäytetyön teoriaosuutta kirjoittaessa vertailimme haastateltavien vastauksia käyttämäämme kirjallisuuteen ja omiin kokemuksiimme. Vaikka emme tehneet sitä tarkoituksella, huomasimme tutkimusaineiston analysointivaiheessa tämän hyödylliseksi. Se helpotti näkemään kirjallisuuden ja muun aineiston välillä käytävää keskustelua.

Tarkastelemme saamaamme haastattelumateriaalia teemoittain. Näin pidämme yllä selkeyttä aineiston analysoinnissa ja käsittelyssä.

6.1 Koti ja perhe

1. Mistä olet saanut miehen/naisen mallisi ja ketkä ovat olleet esikuviasi eri ikävaiheissa?

Kaikki haastateltavamme kertoivat ensimmäisten roolimallien tulleen kotoa joko vanhemmilta, sisaruksilta tai muilta lähisukulaisilta kuten tädeiltä, sediltä ja isovanhemmilta. Edellä mainitsimmekin saman seikan käyneen esille lähdekirjallisuudessa. Perusteluina haastateltavat toivat esille vahvat tunnesiteet perheenjäseniä kohtaan ja sosiaalisen verkoston rajoittumisen lähisukuun.

”Varmaan vaihtelee vähä aikakauden mukaan. Että lapsuudessa tulee tietenki vaan siitä lähipiiristä, mutta sitte taas ku nuoruudessa ja näin pois päin, ni ehkä se on vähän laajentunu se elämänpiiri.”

Murrosiässä esikuvia haastateltavilla oli kaveri- ja harrastuspiirien kautta, sekä julkisuuden henkilöistä, kuten esimerkiksi lempiartisteista. Aikuisempaan ikään tullessa, sosiaalisten verkostojen kasvaessa ja elämänkokemuksen karttuessa kolme kuudesta haastateltavasta kertoi, että ihailun arvoiset ihmiset eivät tule välttämättä enää ai-noastaan lähipiiristä, vaan ihailun arvoisia piirteitä voi löytää kaikista ihmisistä. Lisäksi kaksi haastateltavaa toi esille suurien ajattelijoiden ja ”maailmanparantajien” arvoihin samastumisen.

2. Miten sukupuolesi on huomioitu tavassa, jolla sinut on kasvatettu ja millaisia arvoja perheessäsi on korostettu?

Kaikki haastateltavat sanoivat, ettei sukupuolta ole kasvatuksessa korostettu negatiivisella tavalla, joskin kaksi haastateltavaa mainitsi, että esikoispojan rooli on korostunut isäsuhteessa jonkin verran. Kaikkien kasvatuksessa on tuotu esille kuitenkin vapaus tehdä sitä mikä hyvältä tuntuu sukupuolesta riippumatta.

”Ei ainakaan negatiivisesti. Ei silleen, että ois niinku toivotettu sitä. Mut se johtuu varmaan siitä, että me ollaan kaikki veljekset poikia, ni ei oo tavallaan sellasta vastakkainasettelua. Se on jotenki ollu itsestäänselvyys.”

”Just tuli viime kerralla puhetta siitä, että ei saa tapella kännissä. Nii ei iskä esimerkiksi eritelly sitä mitenkää, et se olis sitä erityisesti Tomille sanonu. Et Tomi ei saa. Se sano sen ihan yhtälailla mulle ja Hannalle. Et se ei niinku ollu sille mitenkään semmone absurdi tilanne, että me tapeltais kännissä, vaan se oli ihan niinku vaan, että kaikille teille. Nii et siis sillee, et kyl se tavallaan aika samalla viivalla pitää meitä kaikkia ainaki loppupeleissä.”

Kaikki haastateltavat mainitsivat melko erilaisia arvoja, joita kotona on opetettu. Esiin nousi muun muassa rehellisyys, lähimmäisen rakkaus ja muita alun perin kristinuskoon kuuluvia perusarvoja. Haastateltavien puheissa ilmeni myös suorapuheisuus, vastuunkanto, pitkäjänteisyys ja suvaitsevaisuus. Lisäksi on opetettu olemaan omia itsejään.

"Sellasta ehkä.. vähän niinku toisten huomioimista ainaki tottakai ja vähän nyt ehkä vois sanoo semmosia perus kristillisiä arvoja. Että vaikka meillä porukat ei oo kovinkaan uskonnollisia, siis ne on niinku ehkä pikemminki jotain jonkunnäkösiä tapauskovaisia tai muuta, mutta nehän on hirveen hyviä ne kristilliset arvot. Siis et eihän siellä oo mitään.. tai siis missään uskonnoissa yleensä mitään huonoja arvoja välitetä."

"On korostunu semmonen suvaitsevaisuus ja kaiken elämän arvostaminen. Ja sit sellasen positiivisen energian.. no siis positiivisen asenteen ja spontaaniuden ja rakkauden.. ehkä kaikista tärkeimpänä se läheisyys ja rakkaus, varsinki perheen sisällä."

"Öö rehellisyyttä ja suorapuheisuutta. Sitä että pitää olla semmonen ku on. Kantaa vastuu."

Emme kysyneet haastatteluissa suoraan, että kuinka hyvin nuo kotona opetetut ja lapsena tai nuorena opitut arvot pitävät nykyään paikkaansa, tai miten ne toteutuvat haastateltavien elämässä nykyään. Vastauksista käy selkeästi kuitenkin ilmi, että ne todella ovat vaikuttaneet, ja vaikuttavat edelleen, haastateltaviemme arvomaailmaan ja sen kehittymiseen. Samoja pienenä opittuja arvoja pidetään edelleen hyvinä ja keskeisinä omassa elämässä, vaikka siihen rinnalle on tullut omia itse rakennettuja ajatuksia, sekä jostain muualta kuin perhepiiristä opittuja arvoja.

3. Miten uskot perherakenteesi (sisarukset, toisen vanhemman puuttuminen..) vaikuttaneen kasvatukseesi? Onko sisarusten välillä ollut eriarvoisuutta sukupuolen perusteella?

Pienempien sisarusten syntyminen on monella haastateltavalla lisännyt vastuullisuutta. On tullut tunne, että pitää huolehtia pienemmistä ja toimia hyvänä esimerkkinä. Eräs haastateltava kertoi puolestaan oppineensa vanhemmilta sisaruksiltaan paljon sellaista mitä koulu tai vanhemmat eivät pystyneet opettamaan.

"Jotenki sellasta ehkä niinku huolehtimista, ja justiin, että "kato Katariinan perään" jos vaikka lähettiin johonki reissuun tai ihan mihin vaan, että tottakai anto sellasta vastuuta."

”Sillon ku tuli pikkusisaruksia, niin sillon tuli just semmonen et.. tietty vastuu. Tuntu että pittää huolehtia niistä ja ku ne on semmosia pieniä ja olla ehkä vähä parempi roolimalli. Sitä en ihan heti ottanu, mutta nytte ainaki yritän olla, että oisin semmone.”

Kolmen haastateltavan vanhemmat ovat eronneet, ja yhden isä ei ole ollut läsnä osallistumassa kasvatukseen. Vanhempien ero on tuonut muun muassa pettymyksen tunteen ja muuttanut esimerkiksi isäkuvaa, sekä aiheuttanut yhdelle haastateltavalle sen, että miehiltä on vielä nykyäänkin vaikea ottaa käskyjä, koska vahvaa isähahmoa ei lapsuudessa ole ollut paikalla. Haastateltavan sukupuolesta riippumatta, isän puuttuessa äiti on nähty vahvana hahmon ja äiti on se, josta on otettu mallia ja jota kunnioitetaan edelleenkin kovasti.

Kukaan haastateltavista ei tuonut esille merkittäviä eroja sisarusten kohtelussa ja kasvatuksessa sukupuolen perusteella.

6.2 Koulu

1. Millaisia miehen/naisen malleja olet kohdannut koulumaailmassa?

Monet haastateltavista toivat esille positiivisia kokemuksia opettajista, mutta ainoastaan yksi heistä kertoi pitäneensä opettajaa hyvänä miehen mallina. Muut haastateltavat olivat kokeneet opettajat auktoriteetteina, joita he joko kunnioittivat tai eivät kunnioittaneet, tapauksesta riippuen.

”Mut emmää tiä onks ne opettajat ollu mulle hirveen niinku, emmää oikein tainnu pitää niitä hirveen korkeessa arvossa.”

”Forssassa, vaikka se koulu oli ihan perseestä, ni opettaja oli hyvä. Ja hyvä miehen malli ja auktoriteetti. Huomaavainen ja ihmisläheinen ja.. kaikkee. Mahtava tyyppi. Ja sekin oli hienoo siinä, että se oli tosi musiikillinen tyyppi. Tärkeitä hahmoja on kuitenkin ehkä kaikista eniten mieshahmot. Niillä on kuitenkin niin paljon auktoriteettiä yleensä.”

Yllä mainittu haastateltava koki miehenä ottavansa enemmän mallia ja vaikutteita toisista miehistä kuin naisista. Hänen kokemuksensa mukaan naispuoliset opettajat ovat olleet suurimmalta osin vähemmän vakuuttavia kuin miespuoliset. Varmasti monelle ihmiselle on luontevampaa nähdä oman sukupuolen edustajat tärkeämpinä roolimalleina. Kuten myös eräs haastateltavistamme kertoi, olemme kuitenkin itse kiinnittäneet sukupuolta enemmän huomiota opettajiemme pedagogisiin vahvuuksiin ja persoonaan.

”Kyllä se on kuitenkin ehkä enemmän.. keskittynyt sitte mun näkökulmasta siihen pedagogiseen, mä oon tarkkaillu sitä pedagogista puolta siinä ihmisessä, että emmä oo osannu ajatella niitä niinku naisen ja miehen malleina. Mä oon kiinnittänyt siihen opetusmenetelmään aina huomioon ja siihen luokan hallintaan.”

Suurempina vaikuttajina ja esimerkkeinä koulumaailmassa nähtiin kaverit. Kavereiden merkitys korostui varsinkin yläasteiässä. Murrosiässä omankin kokemuksemme mukaan tulee tarve irrottautua omista vanhemmista ja kaveripiirin merkitys kasvaa, kun aletaan etsiä esikuvia muualta kuin perheen sisältä.

2. Oletko kokenut, että sinua on kohdeltu eri tavalla sukupuolesi vuoksi koulussa?

Naispuoliset haastateltavat kokivat vahvemmin tulleen kohdelluksi eri tavoin sukupuolensa vuoksi kuin miespuoliset. Kaikki kolme toivat esille sen, että tytöille ja pojille asetetaan koulussa erilaisia odotuksia. Heidän mielestään pojille annetaan helpommin anteeksi vilkas tai tuntia häiritsevää käytös, ja pojat saavat muutenkin useasti ”löysää narua” tilanteessa kuin tilanteessa. Yksi haastateltavista oli ärsyyntynyt varsinkin yläasteella tultuaan kohdelluksi eri tavalla sen vuoksi, että hän on tyttö.

”Pojat on poikia. Niille on annettu helpommin anteeks. Ja varsinki yläasteella oli sitä, että ku mejän luokanopettaja oli nainen ni pojat mielisteli sitä. Ni sitte se oli niille, no, ainaki historian opettaja, just semmonen joka tykkäs pojista enemmän, tytöillä ei siinänsä ollu väliä.”

Eräs haastateltavista pohti, että yhteiskunnassa ollaan jo pitkään ajateltu tyttöjen sopeutuvan tilanteeseen kuin tilanteeseen. Hänen mukaansa opettajat odottavat useasti tytöiltä rauhallisuutta ja pois tieltä pysymistä. Haastateltava itse kertoo kuitenkin näkevänsä ihmiset yksilöinä, eikä sukupuolen hänen mielestään tulisi vaikuttaa tällaisiin asioihin mitenkään.

6.3. Media

1. Mitä medioita olet seurannut eri ikävaiheissa?

Kaikki kuusi haastateltavaa ovat seuranneet pienestä pitäen eri medioita, aina lehtien lukemisesta television katseluun ja Internetin käyttöön. Suurin osa haastateltavistamme kertoo katsoneensa televisiota pienenä paljon nykyistä enemmän. Osalla se on jäänyt jopa kokonaan pois aikuisiällä. Haastateltavat eivät koe television antia elämänsä kannalta hyödylliseksi.

”Telkkarista on oikeestaan kasvanu eroon. Et käyn kattoo YLE Areenasta, et sitä vois laskee, et se nyt on tietynlaista telkkarin kattomista, mut sieltäki saa valita mitä kattoo.”

”No se telkkari on ollu siinä ihan, niinku edelleen se on aika tiiviisti. No ei se nyt.. ehkä tietää mistä mä oon nää oppinu nää mun tv:n katselutapani, et sitä tulee katsottua aika runsain mitoin..”

2. Millaisena miehet/naiset tuodaan median kautta esille? Minkälaisia stereotyyppioita mediasta kumpuaa?

Tämä kysymys koettiin hankalaksi. Haastateltavat luettelivat stereotyyppisiä mielikuvia, joita heille on mediasta jäänyt. Median luomat stereotyyppiset mallit ovat niin arkipäivää, ettei niitä välttämättä tiedosteta tai osata pitää millään tavalla erikoisina. Miehet toimivat järjellä ja voimalla, naiset taas tunteella. Naisten ulkonäkö on ehkä keskeisemmässä osassa kuin miesten, joka tulee haastateltaviemme mukaan ilmi

varsinkin mainonnassa. Kaksi haastateltavistamme puhui erityisesti siitä, että miehet saavat helpommin virheensä anteeksi ja naiset taas nähdään nalkuttavina, jatkuvasti laihduttavina tyhjöpäinä tv-sarjoissa.

”Just yleensä esimerkiks tv-sarjoissa, Salkkareissa, ni sit just että, jos halutaan tuoda jotaki draamaa ja semmosta, ni sit tehdään just tyyliin, että ”minä lähden töihin”, joku nainen ei oookaa enää kotona lasten kanssa. Että no woohoo, tehdään siitä nyt saatanana viikon verran jaksoja ku se tekee töihin lähtöö. Et just tommosilla perus stereotyyppiolla aika paljon saa niinku sitä. Ja sit nii justiinsa ku Salkkareissa Ismo on isomahanen mies ja hakkaa naisia ja Paula pukeutuu punaseen ja kirjottaa romaaneja.”

”Sieltä kattoo niitä, ihan samalla lailla ku mistä tahansa muualtaki. Niit malleja. Ja sit just jotain, että jos tuntee, että joku hahmo on cool, ni varmasti sielt hakee jotain. Mut sit loppujen lopuks niis harvoin on semmosii hahmoja, ainaka meitsille, jotka olis oikeesti.. mitenkään.. siis millään tavalla semmosia, mistä haluis ottaa mitään mallia. Ihan täyttä paskaa. Ihan oikeesti! Niin niinku fiktion tuotetta tosi usein, niin tönkköjä, että.. Vittu jos mä haluisin ottaa Jack Bauerista mallia ni..”

Huolimatta siitä, että kaikki haastateltavamme ovat pienestä pitäen seuranneet esimerkiksi erilaisia tv-sarjoja, ei niistä ole otettu naisten ja miesten malleja itselle. Television tarjonta on koettu puhtaasti viihteeksi, josta ei ole ollut tarvetta imeä vaikutteita. Mielestämme haastateltavamme ovat positiivisella tavalla kriittisiä ja osaavat suhtautua mediaan terveellä järjellä.

7. YHTEENVETO JA POHDINTA

Haastatteluissa käy ilmi, että ensimmäisiä roolimalleja ovat olleet äidit, isät, vanhemmat sisarukset tai läheiset tädit ja sedät. Jotkut kertovat ihailleensa laulajia, näyttelijöitä tai harrastustoiminnan ohjaajia. Haastatteluissa käy myös selkeästi ilmi kaverien roolien korostuminen teini-iässä. Koulumaailmassa opettajat eivät välttämättä ole olleet suoria roolimalleja, vaan auktoriteetteja, joita on arvostettu tai joita vastaan on kapinoitu. Haastateltavat kokivat myös saaneensa erilaista kohtelua jossain määrin sukupuoliansa vuoksi. Vaikka haastateltavamme olivat kaikki seuranneet paljon erilaisia medioita, ei niistä ole otettu paljon rooli- tai käyttäytymismalleja. He olivat kuitenkin huomioineet median luovan niin sanotusti epäaitoja naisten ja miesten malleja, jotka eivät aina kohtaa todellisuuden kanssa. Erityisesti epärealistisen naiskuvan tyrkyttäminen nousi esille haastatteluissa. Tämä kertoo mielestämme siitä, että mediat nähdään usein melko negatiivisina, naista halventavina ja miehisyttä korostavina informaation väylinä.

Suurin osa haastateltavistamme oli sitä mieltä, että omat vanhemmat ja sisarukset ovat usein lapsen ensimmäisiä esikuvia, joiden käytöstä jäljitellään. Kuinka paljon esimerkiksi isän metsästysharrastus saattaa vaikuttaa lapsen ajatuksiin? Leikkivätkö rekkakusien lapset enemmän autoilla kuin toimistotyöntekijän lapset? Entä, jos isä työskenteleekin jossain naiselliseksi määritellyssä työssä? Vaikuttaako se lapsen käsityksiin sukupuolirooleista? Koemme, että kulttuurisidonnaisista ajattelumalleista olisi hyvä päästä eroon. Yhä useammat ihmiset työskentelevät ammateissa, jotka yhteiskunnassa mielletään vastakkaiselle sukupuolelle suunnatuiksi tai sopiviksi. Miksi sitten naispuolinen rekkakuski tai tehdastyöntekijä aiheuttaa edelleen stereotyyppien värittämiä mielikuvia ihmisissä?

Havaitsimme haastatteluja tehdessämme, että media keskustelun aiheena nostatti usealla haastateltavalla esiin vahvoja tuntemuksia; äänenvoimakkuus nousi ja kiro sanojen käyttö lisääntyi. Nekin haastateltavat, jotka katsovat televisiota nykyäänkin säännöllisesti, antoivat kovaa kritiikkiä tavalle, jolla tv-sarjojen hahmoissa naiset ja miehet tuodaan esille. Median sukupuolierittelyt herättivät haastateltavissa ärtymystä ja huvittuneisuutta. Kukaan ei kokenut varsinkaan television ja naistenlehtien tarjoa-

van aitoja naisen tai miehen malleja. Tämä kertoo mielestämme siitä, että kaikilla haastateltavillamme on terve minäkuva ja maailmankatsomustapa. Lisäksi haastateltavien vastauksista heräsi ajatus siitä, että nykyaikana on selvästi hyvin tärkeää olla kriittinen mediankäyttäjä.

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja onnistuminen

Reliabelius, eli luotettavuus, ja validius, eli aitous, ovat haastatteluaineiston luotettavuuden tyypillisiä käsitteitä. Sen lisäksi esimerkiksi luokittelun, haastatteluiden, litteroinnin ja analysoinnin säännönmukaisuus ja toteutusmenetelmien pysyvyys ovat luotettavuuden mittareita. Ihmistutkimus ei ole totuuksien mittaamista, vaan todellisuuden moni-ilmeisyyden huomioimista. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 185.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 184-185) mukaan haastatteluaineiston luotettavuuden tarkkailussa on keskityttävä aineiston keruun, käsittelyn ja haastatteluaineiston laaduntarkkailuun. Aineiston keruun laatuun vaikuttaa hyvä haastattelurunko ja haastattelutilanteeseen mahdollisimman hyvin valmistautuminen. Tämä koskee sekä haastattelukysymysten pohdintaa ennakkoon, että teknisten laitteiden toiminnan tarkastamista. Haastattelun välitön litterointi parantaa aineiston käsittelyn laatua.

Tiesimme jo alusta asti, että otantamme on hyvin pieni, mutta ajan puutteen vuoksi emme kyenneet laajempaa tutkimusta tekemään. Näin ollen, jos aikataulumme olisi ollut joustavampi, olisimme saavuttaneet varmasti luotettavampia ja yleistävämpiä tutkimustuloksia. Laajemman tutkimuksen myötä omakin ymmärryksemme ja tietopohjamme aiheesta olisi takuulla kasvanut. Aikataulun tiukkuus ja siitä johtuva tiiviimpi tutkimusaineisto vaikutti myös selvästi työn pituuteen. Suuremmalla haastattelumateriaalilla olisimme saaneet huomattavasti lisää pituutta kokonaisuuteen.

On hyvä havaita esille tulevia asioita ja tuoda myös poikkeukset esiin. Tutkimusprosessin aikana tutkija joutuu tekemään monia ratkaisuja. Olennaista on, että ne tuodaan julki ja perustellaan raportissa, jotta lukija voi arvioida niiden osuvuutta. (Eskola 2001, 156.)

Vaikka haastateltavia oli vain kuusi, onnistuimme valitsemaan henkilöitä, joilla oli paljon sanottavaa aiheesta. Materiaalia tuli siis paljon suhteessa otannan kokoon. Ainoa haastattelu, joka piti valitettavasti välimatkojen vuoksi toteuttaa sähköpostin välityksellä, oli aineistonkeruumme heikko lenkki. Haastateltava ei selvästikään jaksanut kirjoittaen jakaa ajatuksiaan ja näkemyksiään yhtä laajasti kuin olisi varmasti yksilöhaastattelutilanteessa tehnyt.

7.2 Jatkotutkimusaiheet

Aihe on niin monipuolinen ja sitä pystyisi katsomaan niin useista eri näkökulmista, että jatkotutkimusaiheita voisi luetella miltei loputtomiin. Olisi helppoa eritellä tässä opinnäytetyössä läpi käymämme aihealueet omiksi tutkimusaiheikseen käyttämällä suurempaa otantaa ja laajempaa teoriapohjaa yhden aihealueen tiimoilta. Tällöin mahdollistettaisiin tarkempi syventyminen kuhunkin aihepiiriin ja saataisiin aikaan todennäköisesti luotettavampi tutkimus. Esimerkiksi media itsessään antaa jo useita eri aiheita ja näkökulmia, joihin tarttua, kuten sukupuoliroolien näkyminen ainoastaan sosiaalisessa mediassa.

Aihe on enenevässä määrin merkittävä toimialallemme useista syistä. Ensinnäkin median käyttö ja sen tarjoamat roolimallit lisääntyvät koko ajan, ja on tärkeää, että lapsilla ja nuorilla on realistinen kuva median sisällöistä. Lisäksi pyrittäessä sukupuolten väliseen tasa-arvoon on ymmärrettävä sukupuolisensitiivisyyden merkitys kasvatuksen eri osa-alueissa. Myös meidän koulutusohjelmassamme on sukupuolisensitiivisyys tuotu esille monissa eri tilanteissa. Näin ollen tämä olisi hyvä ja tärkeä aihe jatkotutkimuksia ajatellen.

Tämä opinnäytetyö on vain pintaraapaisu hyvin laajasta aihealueesta. Olisi hienoa, jos näin tärkeää, mielenkiintoista ja ajan hengen mukaista aihetta tutkittaisiin jatkossa syvemmin, sillä erityisesti oma toimialamme hyötyisi siitä takuulla.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Arffman, I. & Brunell, V. 1984. Sukupuolten psykologisista eroavaisuuksista ja niiden syistä. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Selosteita ja tiedotteita 238. Jyväskylän yliopisto.

Eskola, J. 2001: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-Kustannus, 133–157.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Honkonen-Seppälä, M. 2009. Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kokemuksia henkilökohtaisesta opintojenohjauksesta. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Huttunen, J. 1990. Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 77. Jyväskylän yliopisto.

Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoin oppimateriaali: Fenomenologinen tutkimus. Viitattu 24.10.2011.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/fenomenologinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopiston Koppa. Avoin oppimateriaali: Laadullinen tutkimus. Viitattu 24.10.2011.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Karvinen, M. 2010. Sateenkaaren värit koulussa - suvaitsevaisuudesta yhdenvertaisuuteen. Teoksessa Markku Suortamo & Liisa Tainio & Elina Ikävalko & Tarja Palmu & Sirpa Tani (toim.) Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Juva: WS Bookwell Oy, 111-132.

Keskinen, S. 1996. Tytöt ja pojat päivähoitossa - tutkimusprojekti tytöksi ja pojaksi kehittyminen kulttuurien välisenä vertailuna. Teoksessa P. Lyytinen & H. Lyytinen (toim.) Lapsi ja tutkimus. Jyväskylän yliopiston lapsitutkimuskeskus. Jyväskylä: ATENA.

Lehtonen, J. 2005. Heteroita oomme kaikki? Kasvatuksen heteroseksuaalinen normi. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Tuukka Tomperi & Marjo Vuorikoski (toim.) Kenen kasvatusta? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 62-86.

Lehtonen, J. 2003. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Helsinki: Yliopistopaino.

Macmillan, B. 2006. Miksi pojat ovat poiki ja miten kehittää heidän parhaita puoliaan. Suom. Eeva-Liisa Jaakkola. Helsinki: WSOY.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Määttä, K. & Turunen, A-L. 1991. Tasa-arvokasvatuksen didaktiikan perusteet. Loimaa: Finn Lectura.

Pesonen, H. 1997. Sukupuolitettu maailmankuva. Sukupuolinäkökulma teoreettiseen maailmankuvatutkimukseen. Teoksessa Helena Helve (toim.) Arvot, maailmakuva, sukupuoli. Helsinki: Yliopistopaino, 38-59.

Punnonen, V. 2007. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy, 521-540

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuosi & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Salokoski T. & Mustonen A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura.

Serano, J. 2007. Whipping girl. A Transsexual Woman on Sexism and the Scape-goating of Femininity. Berkeley: Seal Press.

Syrjäläinen, E. & Kujala, T. 2010. Sukupuolittietoinen tasa-arvokasvatus - vaiettu aihe opettajankoulutuksessa ja koulun arjessa. Teoksessa Markku Suortamo & Liisa Tainio & Elina Ikävalko & Tarja Palmu & Sirpa Tani (toim.) Sukupuoli ja tasa-arvo koulussa. Juva: WS Bookwell Oy, 25-40.

Transtukipiste. Sukupuolia ja sanoja. Viitattu 19.10.2011.

<http://www.transtukipiste.fi/index.php?k=17270>

Vehviläinen, M-R. 1982. Sukupuoliroolit lasten päiväkodeissa. 2. painos. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

LIITTEET

Opinnäytetyön haastattelukysymykset:

- Nimi, ikä, sukupuoli
- Perhekartoitus
- Koulutustausta

Koti ja perhe

- Mistä olet saanut miehen/naisen mallisi?
- Ketkä ovat olleet esikuviasi eri ikävaiheissa? Miksi?
- Millaisen kasvatuksen olet saanut kotoa?
- Millaisia arvoja kasvatuksessasi on korostettu? Ovatko arvot olleet erilaisia isällä ja äidillä?
- Näkyykö sukupuolesi tavassa jolla sinut on kasvatettu? Jos, niin miten?
- Millaisia vaikutuksia sisaruksilla tai niiden olemattomuudelle uskot olleen kasvatukseesi? Entä esimerkiksi toisen vanhemman puuttumisella?
- Onko kotonasi ollut jotain eroa sisarusten kohtelussa sukupuolen perusteella?
- Mitä ajatuksia ja mielipiteitä nämä asiat herättävät sinussa?

Koulu ja muut kasvattajat

- Millaisia miehen ja naisen malleja olet saanut koulumaailmasta?
- Oletko kokenut että sinua on kohdeltu eri tavalla sukupuolesi vuoksi koulussa? Ovatko nämä kokemukset vaikuttaneet ajattelutapaasi tai suhtautumiseesi sukupuolirooleihin?
- Onko näitä kokemuksia tullut esiin erityisesti joillakin tietyillä tunneilla?
- Mitä medioita olet seurannut pienestä pitäen?
- Millaisina esim. mainoksissa tuodaan naiset ja miehet esille?
- Onko lehdistä, telkkarista tai muista medioista jäänyt mieleen jotain sukupuolierittelyjä?